

The Approach of International Law Towards Obligations of States to Reduce Greenhouse Gas Emissions in Combating Global Climate Change

Meisam Norouzi*

Assistant Professor, International Law, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran

Pouya Berlian

Ph.D, Public International Law, Allameh Tabatabaie'i University, Tehran, Iran

Mehdi Khoshgu **Eskandari**

LLM, International Law, Civil and Development Higher Education Institute, Hamadan, Iran

1. Introduction

Climate change is one of the greatest challenges of humanity. Human activities, notably fossil-fuel combustion, release greenhouse gases into the atmosphere, thus exacerbating climate change. The adverse effects of climate change are already affecting the world, and they may continue to have potentially harmful ramifications at the global level. Despite existing obligations, the efforts made by the world states to reduce greenhouse gas emissions have proven ineffective, leading to continued increases in emissions. In this light, the approach to legal obligations of states to mitigate environmental risks associated with the greenhouse gas emission must offer fresh perspectives on environmental harm while fostering the search for sustainable, ethical,

---

* Corresponding Author: m.norouzi@basu.ac.ir

How to Cite: Norouzi, M et al., "The Approach of International Law Towards Obligations of States to Reduce Greenhouse Gas Emissions in Combating Global Climate Change", *The Quarterly Journal of Public Law Research*, Vol. 26, No. 83, 133-174, (2024).

Doi: [10.22054/QJPL.2024.73447.2900](https://doi.org/10.22054/QJPL.2024.73447.2900).

and equitable alternatives. Following international treaties, international conventions addressing environmental concerns should enforce punitive measures against environmentally detrimental actions, often perpetrated under the government's supervision or tacit approval, including those carried out by the private sector. Some governmental actions and the ensuing greenhouse gas emissions result in environmental pollution and global warming, ultimately leading to the total destruction of the Earth's environment. It is thus necessary to devise an approach towards the obligations of states to control environmental risks associated with greenhouse gas emissions, which could hold the states accountable for any environmentally harmful measure. In this respect, the present study aimed to address the following research questions: What are the obligations of states to reduce greenhouse gas emissions in combating global climate change? And to what extent these obligations are legally binding? The study is based on the hypothesis that states, in combating climate change, are indeed burdened with specific obligations to decrease greenhouse gas emissions compared to past, and these obligations are typically of a soft nature.

2. Literature Review

The realm of international obligations concerning the reduction of greenhouse gas emissions has been the subject of valuable research. A number of Persian-language studies (e.g., Khadivi et al., 2019; Mashhadi & Rastegar, 2017; Pourhashemi et al. 2021) delved into the crisis of global climate change by focusing on the regulations and principles of international environmental law, as well as the future trajectory of international law in this regard, with an eye to the role of states. Moreover, several English-language articles (e.g., Ekardt et al., 2018; Hulme, 2009; Morine & Patino, 2010; Shahbazi & Pouya Berelian, 2020) examined the obligations of states to reduce greenhouse gas emissions in combatting global climate change, often analyzing international agreements and considering future developments in the field.

3. Materials and Methods

The present study used a descriptive–analytical method and a library research method to collect and analyze the data sourced from international documents, books, and related articles.

4. Results and Discussion

There is a significant likelihood that if actions against international environmental obligations of states are not addressed within a criminological framework, their activities and greenhouse gas emissions will result in environmental pollution and global warming, ultimately leading to the complete destruction of the Earth. The current study highlighted the significant role of the media in elucidating environmental crimes. If environmental destruction and greenhouse gas emissions are criminalized at the international level, states can be held accountable. Consequently, they may use the media to raise awareness of the issue in the national context, informing both the public and private sectors about crimes related to environmental pollution and greenhouse gas emissions by factories. Given that fulfilling the obligations of states necessitates criminalizing undue interference in climate change, it is necessary to consider criminal laws, in addition to states' obligations, concerning potential non-compliance. Legal actions may encompass not only the issue of climate change itself but also the costs of combating climate change. Therefore, both financial and non-financial aspects must be included. States must take action in case of violations of the responsibility, aiming to compensate for harmful and destructive actions against the environment. Moreover, both public and private sectors should be subject to strict monitoring for environmentally detrimental behavior. In fact, if the governments are tasked with specific obligations to reduce greenhouse gas emissions in line with combatting global climate change, it will automatically lead to compliance on part of the private sector. Thus, there should be strict obligations for the world states, with current soft commitments changing into hard, enforceable ones.

5. Conclusion

Considering environmental meetings, conventions, and even the Paris Agreement, it seems that such agreements—notwithstanding their binding nature—may fail if member states face challenges such as economic problems. In such cases, the countries may continue to produce greenhouse gases in various ways. Even in the face of complaints by environmentalists, governments will justify their actions on the grounds of economic conditions, employment issues, or managerial considerations. Therefore, if anti-environmental actions—which often occur under the government supervision or with government support and knowledge—are not addressed within a criminological framework, they will likely result in environmental pollution and global warming, leading to the potential destruction of the Earth. This research highlighted the relation between the international environmental protection and the need for a new institutional order, which justifies creating an international court dedicated exclusively to environmental issues. Two significant international commitments in 2015 (i.e., the U.N. 2030 Agenda for Sustainable Development and the 2016 Paris Agreement on Climate Change) underscore the need for specialized environmental courts. The international agreements and obligations, as well as the resulting environmental disputes, have highlighted the importance of having specialized courts to handle such cases. Even before the 2016 Paris Agreement, climate change had already led to numerous lawsuits and judicial decisions. There are two ways to establish an international environmental court: through an international treaty, either within or outside the U.N., or through a U.N. resolution. Moreover, the present study emphasized the crucial role of the media in raising awareness of environmental crimes. As a conclusion, it is necessary to monitor and control both the private and public sectors for environmentally harmful behaviors; however, government obligations to cut greenhouse gas emissions to combat climate change will also positively impact the private sector.

Keywords: Obligations of States, Global Climate Change, Greenhouse Gas Emission, Environment, International Responsibilities

رویکرد حقوق بین الملل در خصوص تعهدات دولت‌ها در کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای برای نیل به اهداف مبارزه با تغییر اقلیم جهانی

استادیار حقوق بین‌الملل، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

میشم نوروزی*

دانش‌آموخته دکتری حقوق بین‌الملل عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

پویا برلیان

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، موسسه آموزش عالی عمران و توسعه، همدان، ایران

مهدی اسکندری خوشگو

چکیده

تعهدات دولت‌ها در زمینه کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای تاکنون چندان مؤثر نبوده و انتشار گازهای گلخانه‌ای همچنان در حال افزایش است. در چنین شرایطی ارائه رویکرد تعهد حقوقی دولت‌ها برای کاهش مخاطرات زیست‌محیطی مرتبط با تولید گازهای گلخانه‌ای، باید به گونه‌ای باشد که درک جدیدی از آسیب‌های زیست‌محیطی ارائه دهد و به کشف جایگزین‌های پایدار، اخلاقی و عادلانه کمک کند. به‌طور قطع در آلودگی‌های محیط زیستی و گرمایش جهانی، اقدامات دولت‌ها و انتشار گازهای گلخانه‌ای توسط آنها، کره خاکی را به‌سوی نابودی کامل پیش خواهد برد؛ بنابراین ارائه رویکردی برای تعهد دولت‌ها در قبال مخاطرات زیست‌محیطی گازهای گلخانه‌ای با مسئول دانستن دولت، بسیار ضروری است. پرسش اساسی این است که برای رسیدن به اهداف مبارزه با تغییرات اقلیم جهانی، دولت‌ها چه تعهدی در کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای دارند و این تعهد از منظر حقوقی تا چه میزان الزام‌آور می‌باشد. به سبب پاسخ به این پرسش، فرض را بر این می‌گذاریم که برای دستیابی به اهداف مبارزه با تغییرات اقلیم جهانی؛ تعهدات خاصی بر دوش دولت‌ها تحمیل شده است تا میزان گازهای گلخانه‌ای تولیدشده را در مقایسه با گذشته کاهش دهند.

واژگان کلیدی: تعهدات دولت‌ها، تغییر اقلیم جهانی، تولید گازهای گلخانه‌ای، محیط زیست،

مسئولیت بین‌المللی.

* نویسنده مسئول: m.norouzi@basu.ac.ir

مقدمه

حقوق بین‌الملل محیط زیست، از شاخه‌های نوپیدای حقوق بین‌الملل است که پس از احساس خطر جامعه جهانی در خصوص تغییرات اقلیمی بوجود آمد و به سرعت با تدوین معاهدات متعدد بین‌المللی، جایگاه خود را در میان سایر موضوعات حقوق بین‌الملل تثبیت نمود.^۱ از آنجایی که تأثیرات تغییرات آب و هوایی در سرتاسر جهان، متفاوت است و آسیب پذیری ملی هر کشوری در قبال این تغییرات یکسان نخواهد بود، هر کشور بسته به پیشینه اقتصادی خود، گزینه‌های مختلفی برای دفع تأثیرات منفی این تغییرات دارد. با توجه به آمادگی و آسیب‌پذیری کشورها در برابر تأثیرات احتمالی، باید تصمیماتی برای کاهش پیامدهای آب و هوایی اتخاذ شود.^۲ یکی از ضرورت‌های موجود در ساحت بحث‌های حقوقی، یافتن مبانی متقن و قابل اتکا برای چالش‌های فراروی مسائلی مثل تخریب محیط زیست و تغییرات اقلیمی است.^۳ یکی از مسائل پیرامون عملکرد اشخاص حقوق خصوصی، نقض تعهدات و الزامات زیست‌محیطی آنهاست که گاه ضررها و خسارات جبران‌ناپذیری به‌جا می‌گذارد. این مشکل، یکی از نگرانی‌های کشورهای در حال توسعه، به‌عنوان کشورهای سرمایه‌پذیر بوده و هست.^۴ پیامدهای گوناگون تغییرات آب و هوا به‌سرعت در حال افزایش است و بیشترین تأثیرات منفی آن بر روی مردم فقیر و حاشیه‌نشین هر کشوری می‌باشد. این وضعیت، نابرابری‌های بشری موجود را بیشتر و آسیب‌پذیرتر ساخته است چراکه این جوامع به دلیل فقر، کمتر قادر به انطباق با وضعیت موجود هستند و این امر باعث شده که موضوع تغییرات آب و هوا و حقوق بشر بیشتر درهم‌تنیده شوند، زیرا

۱. هادی حاج‌زاده، «تحلیلی بر الزامات حقوقی مقابله با تغییرات اقلیمی از منظر معاهدات بین‌المللی و قوانین داخلی»، پژوهش‌های تغییرات آب و هوایی، شماره ۲، (۱۳۹۹)، ص ۵۵.

2. Doris Klingelhöfer, Ruth Müller, Markus Braun, Dorthe Bruggmann & David A. Groneberg, "Climate change: Does International Research Fulfill Global Demands and Necessities?", *Environmental Sciences Europe*, Vol. 32, No. 137, (2020), at 1.

۳. علی محمد حکیمیان، حسین جاویر، حسین هوشمند فیروزآبادی و حسن نقدیان، «امکان‌سنجی استفاده از قاعده احترام به‌عنوان مبنای ضمان ناشی از صدمه به محیط‌زیست»، مجله تعالی حقوق، شماره ۱، (۱۴۰۰)، ص ۸۲.

۴. محمدعلی خورسندیان و یاشار طاهری، «نقش اشخاص حقوق خصوصی در الزامات و تعهدات زیست‌محیطی دولت‌ها در پرتو حقوق بین‌الملل محیط‌زیست»، مجله تعالی حقوق، شماره ۴، (۱۴۰۰)، ص ۱۳۴.

پیامدهای تغییرات آب و هوا باعث افزایش تشدیدات حقوق بشر گردیده است. در این میان قوانین حقوق بشری موجود بهترین پاسخ جهت رسیدگی به این چالش و برقراری عدل و انصافی است که در اثر پیامدهای تغییرات آب و هوایی در حال از بین رفتن می‌باشد.^۱ از گازهای گلخانه‌ای به‌عنوان اصلی‌ترین عامل تغییرات اقلیم و گرمایش جهانی نام‌برده می‌شود.^۲ بر اساس اجماع جهانی صورت گرفته، زمین با گرمایش جهانی ۳ تا ۶ درجه سانتی‌گراد در مقایسه با سطوح ماقبل صنعتی تا پایان قرن ۲۱ مواجه است. علت این امر، فعالیت‌های انسانی است که موجب انتشار فراوان گازهای گلخانه‌ای می‌گردد. گازهای گلخانه‌ای بیشتر بواسطه کنار گذاشتن جنبه‌های کاربری زمین و استفاده شدید از سوخت‌های فسیلی در بخش‌هایی مانند حمل و نقل، ساختمان‌ها و صنعت برق منتشر می‌شوند. همان‌طور که بر اساس علوم طبیعی و اقتصاد تخمین زده می‌شود، این درجه از تغییرات آب و هوایی پتانسیل ایجاد آسیب‌های اقتصادی گسترده، جنبش‌های مهاجرتی بزرگ، تهدیدات وجودی برای میلیون‌ها نفر و در نهایت اختلافات خشونت‌آمیز بر سر منابع رو به کاهش مانند غذا و آب را دارد. تا به حال در گفتمان‌های سیاسی و عمومی به این موضوع که کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای^۳ راه‌حل اصلی مقابله با تغییرات آب و هوایی می‌باشد، بسیار کم اذعان شده است. اسیدی شدن اقیانوس‌ها به‌عنوان یکی دیگر از مشکلات زیست‌محیطی آینده است؛ بنابراین انتشار گازهای گلخانه‌ای برای اکوسیستم‌های دریایی بسیار خطرناک هستند. برای تخمین میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای می‌توان از روش‌ها و فناوری‌های گوناگونی استفاده نمود.^۴ به‌عنوان مثال گروهی از

۱. بهنوش خوش‌منش، سیدعباس پورهایمی، محمد سلطانیه و داوود هرمیداس باوند، «بررسی پیامدهای تغییر اقلیم از دیدگاه حقوق بشر»، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۴، (۱۳۹۴)، ص ۲۲۳.

۲. حسن جنگ‌آور، یونس نورالهی و حسین یوسفی، «بررسی امکان‌پذیری تحقق اهداف کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای از طریق تولید برق از منابع تجدیدپذیر در ایران»، انرژی‌های تجدیدپذیر و نو، شماره ۲، (۱۳۹۸)، ص ۶۲.

3. Joyeeta Gupta & Karin Arts, "Achieving the 1.5 °C Objective: Just Implementation Through a Right to (Sustainable) Development Approach", International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics, Vol. 18, No. 1, (2018), at 11.

4. H. Pathak & R. Wassmann, "Introducing Greenhouse Gas Mitigation as a Development Objective in Rice-based Agriculture: I. Generation of Technical Coefficients", Agriculture System, Vol. 94, No. 3, (2007), at 807.

پژوهشگران به طور آماری انتشار گازهای گلخانه‌ای ناشی از سیستم‌های طبیعی و فعالیت‌های انسانی را در سطح جهانی تجزیه و تحلیل کردند و به این نتیجه رسیدند که سیستم طبیعی زمین را می‌توان به عنوان خود متعادل کننده در نظر گرفت و انتشارات انسانی فشار بیشتری را به سیستم زمین اضافه می‌کند.^۱ برای اینکه بتوان عملکرد زیست محیطی را به طور اساسی بررسی نمود باید تمامی ابعاد گوناگون محیطی، اجتماعی، عملیاتی و مالی را ارزیابی کرد. اگرچه تعریف عملکرد زیست محیطی در ادبیات موجود بسیار متنوع است^۲، اما برخی از مطالعات، نشان دهنده این است که سری ISO 14000³ یک تعریف پذیرفته شده ارائه می‌دهد که از یک سو فعالیت‌ها و شاخص‌های مدیریتی را با توجه به جنبه‌های زیست محیطی در بر می‌گیرد و از سوی دیگر نتایج این فعالیت‌ها و فرآیندها را شامل می‌گردد. بنابراین این تعریف دو شاخص عملکردی - عملیاتی را هم‌زمان مشخص می‌کند.^۴ با این حال، اجماع کمی در مورد چگونگی اندازه‌گیری عناصر عملکرد محیطی وجود دارد، زیرا هنوز از استانداردسازی فاصله دارد.^۵

با تجزیه و تحلیل بخش‌های محیطی از جمله انتشار کربن و سایر گازهای گلخانه‌ای می‌توان در جهت ارتقای پایداری و مدیریت محیط زیست نقشی مهمی را ایفا نمود.^۶ این

1. Xi-Liu Yue & Qing-Xian Gao, "Contributions of Natural Systems and Human Activity to Greenhouse Gas Emissions", *Advances in Climate Change Research*, Vol. 9, No. 4, (2018), at 243.

2. Leanne Johnstone, "The Construction of Environmental Performance in ISO 14001-Certified SMEs", *Journal of Cleaner Production*, Vol. 263, (2020).

۴. ایزو ۱۴۰۰۰ در ارتباط با مدیریت محیطی است و برای کمک به شرکت یا موسسه در به حداقل رساندن نارسایی‌ها و صدمات به محیط مانند تغییرات آب و هوایی با اجابت قوانین رسمی دولت‌ها و جهان در رابطه با حفظ محیط زیست می‌باشد.

4. Shuangyu Xie & Kohji Hayase, "Corporate Environmental Performance Evaluation: A Measurement Model and a New Concept", *Business Strategy and the Environment*, Vol. 16, No. 2, (2007), at 149.

5. C. Trumpp & J. Endrikat & C. Zopf & E. Guenther, "Definition, Conceptualization, and Measurement of Corporate Environmental Performance: A Critical Examination of a Multidimensional Construct", *Journal of Business Ethics*, Vol. 126, No. 2, (2015), at 185.

6. Gu Yifan et al., "Quantification of Interlinked Environmental Footprints on a Sustainable University Campus: A Nexus Analysis Perspective", *Applied Energy*, Vol. 246, No. C, (2019), at 65.

امر نیازمند افزایش آگاهی زیست‌محیطی و ایجاد قوانین جدید است.^۱ بیش از سه دهه است که دولت‌ها مذاکرات سیاسی و طولانی در خصوص تغییرات اقلیمی را آغاز نموده‌اند و همواره این موضوع در دستور کار دولت‌ها قرار داشته است.^۲ یکی از مهم‌ترین اسناد بین‌المللی لازم‌الاجرا برای واکنش در برابر تغییرات اقلیمی، موافقت‌نامه پاریس^۳ ۲۰۱۵ است. این موافقت‌نامه با هدف کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای تدوین شد و برای رسیدن به این هدف این امکان را برای طرفین موافقت‌نامه فراهم ساخت که با توجه به ظرفیت و توان خود حدود تعهداتشان به کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای را تعیین کنند. بنابر مفاد مندرج در موافقت‌نامه پاریس، طرفین به ارائه گزارش برنامه مشارکتی تعیین شده در سطح ملی تعهد ملزم شدند.^۴ از مهم‌ترین دلایل ناکامی برای تدوین و اجرای یک سند بین‌المللی لازم‌الاجرا، عدم تمایل بسیاری از دولت‌ها به پذیرش اهداف کاهش انتشار الزام‌آور بوده است. تجربه ناموفق پروتکل کیوتو^۵ ۱۹۹۷، نشان دهنده این رویکرد دولت‌ها به عدم پذیرش تعهدات الزام‌آور است.^۶ بنابراین بسیاری از اهداف خاص استراتژی‌هایی که برای کاهش تغییرات آب و هوایی وضع شده‌اند، تاکنون به نحو مطلوبی محقق نگردیده‌اند^۷ و به همین جهت است که علی‌رغم سه دهه تلاش سیاسی، همچنان شاهد اثرات فاجعه‌بار

1. Antonio Gomera et al., "Combining Management, Education and Participation for the Transformation of Universities towards Sustainability: The Trébol Programme", *Sustainability*, Vol. 13, No. 11, (2021), at 1.

۲. سید عباس پورهاشمی، مجتبی سبحانی نیا و سید علی حسینی آزاد، «تحلیل ماهیت تعهدات دولت‌ها در توافقنامه پاریس ۲۰۱۵ درباره تغییرات اقلیمی»، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۱۱، (۱۴۰۰)، ص ۸۹

۳. توافقنامه پاریس که با نام پیمان پاریس نیز شناخته می‌شود، ذیل چارچوب پیمان‌نامه سازمان ملل متحد در تغییر اقلیم در رابطه با کاستن از انتشار گازهای گلخانه‌ای، سازگاری و امور مالی است که از سال ۲۰۲۰ شروع می‌شود.

4. Aramesh Shahbazi, Pouya Berelian, "U.S. Unilateralism in Realm of International Environmental Law", *Multilateralism Studies*, Vol. 1, No. 1, (2020), at 30.

5. Kyoto Protocol 1997.

۶. پورهاشمی و سبحانی نیا و حسینی آزاد، همان ص ۸۹

7. Eugene C. Cordero, Diana Centeno & Anne Marie Todd, "The Role of Climate Change Education on Individual Lifetime Carbon Emissions", *PLoS One*, Vol. 15, No. 2, (2020), at 13.

تغییرات آب و هوایی و افزایش انتشار دی‌اکسید کربن جهانی هستیم.^۱ ابزارهای اصلی بین‌المللی حقوق بشر عمدتاً قبل از موضوعات زیست‌محیطی مطرح شدند و این ابزارها همچنان توسعه پیدا کردند بدون اینکه بشر متوجه شود تغییر اقلیم به‌عنوان تهدیدی جدی علیه امنیت بشری می‌باشد؛ بنابراین شگفت‌انگیز نیست که در اسناد اولیه حقوق بشر، اشاره‌ای به مسائل زیست‌محیطی نشده باشد. با وجود اینکه زندگی بسیاری از انسان‌ها از جهات گوناگون، قربانی تغییرات اقلیمی شد،^۲ اما اعلامیه جهانی حقوق بشر در سال ۱۹۴۸ بدون اینکه اشاره صریحی به مسائل زیست‌محیطی داشته باشد تدوین گردید. با این حال ارتباط بین محیط زیست و حقوق بشر از دیدگاه هیچ فرد یا دولتی رد نشده است.^۳ از دهه ۱۹۷۰ میلادی تاکنون در بسیاری از اسناد و بیانیه‌های صادرشده در خصوص حقوق بشر و همچنین اسناد بین‌المللی زیست‌محیطی به مسائل مرتبط با محیط‌زیست به‌طور صریح اشاره شده است. این اسناد حاوی دستورالعمل‌های منتخب معتبر بین‌المللی هستند و یک سری قوانین استاندارد جهانی را برای محیط زیست مشخص می‌کنند.^۴ به‌طور مثال می‌توان از اعلامیه استکهلم ۱۹۷۲، منشور آفریقایی حقوق بشر ۱۹۸۱، منشور جهانی طبیعت ۱۹۸۲، اعلامیه ریو ۱۹۹۲ و پروتکل کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر بر مسائل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نام برد. اثربخشی اسناد محیط‌زیستی و عملکرد آنها در زمینه‌ها و جنبه‌های گوناگون بستگی به اصول و شیوه‌هایی دارد که در هر یک از آنها بیان شده است.^۵ بسیاری

1. Isak Stoddard et al., "Three Decades of Climate Mitigation: Why Haven't We Bent the Global Emissions Curve?", *Annual Review of Environment and Resources*, Vol. 46, (2021), at 653.

2. Anne Morine & Lorena Patino, "Climate Change, Well-Being and Human Rights", *PRI Project Sustainable Development*, (2010), at 15.

۳. جواد امین منصور، «رابطه بین حقوق بشر و محیط زیست از منظر جامعه بین‌المللی»، فصلنامه سیاست خارجی، شماره ۳، (۱۳۹۴)، ص ۲۸.

4. Oliver J. Robinson & Adam Tewkesbury & Simon Kemp & Ian D. Williams, "Towards a Universal Carbon Footprint Standard: A Case Study of Carbon Management at Universities", *Journal of Cleaner Production*, Vol. 172, (2018), at 4435.

5. Olivier Boiral, Laurence Guillaumie, Inaki Heras-Saizarbitoria & Christian Valery Tayo Tene, "Adoption and Outcomes of ISO 14001: A Systematic Review", *International Journal of Management Reviews*, Vol. 20, No. 2, (2018), at 415.

از اسنادی که بیان‌کننده این حق هستند، همچون اعلامیه استکهلم، پیش‌طرح سومین میثاق بین‌المللی حقوق همبستگی، منشور جهانی طبیعت، اعلامیه ریو و مشابه آنها در قالب اسناد غیرالزام‌آور تدوین شده‌اند، هرچند این مسئله از اهمیت فراوان و الهام‌بخش این اسناد نمی‌گاهد. با این وجود با تصویب دو سند منطقه‌ای الزام‌آور، سند منشور آفریقایی حقوق بشر مصوب ۱۹۸۱ و پروتکل الحاقی به کنوانسیون آمریکای حقوق بشر ۱۹۶۹ در زمینه حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۴ نوامبر ۱۹۸۸ سان سالوادور که حاوی اصلی در زمینه حق بر محیط زیست است، کوشش شده تا اهمیت حفاظت از محیط زیست و پیوندش با حقوق بشر بیش از پیش نمایان گردد.^۱

در ادامه روند توسعه و تکامل نظام حقوقی حاکم بر تغییرات اقلیمی، در سال ۲۰۱۵، ۱۹۵ دولت در بیست و یکمین کنفرانس اعضای کنوانسیون چارچوبی ملل متحد درباره تغییرات اقلیمی در پاریس شرکت کردند که حاصل این نشست، تصویب توافقنامه‌ای باهدف تثبیت افزایش دمای اتمسفر به کمتر از ۲ درجه سانتی‌گراد نسبت به قبل از انقلاب صنعتی تا پایان قرن حاضر بود.^۲ این توافقنامه در ۴ نوامبر ۲۰۱۶، ۳۰ روز پس از تودیع سند تصویب از سوی حداقل ۵۵ کشور که در مجموع حداقل ۵۵ درصد از کل انتشار گازهای گلخانه‌ای را بر عهده دارند، لازم‌الاجرا گردید.^۳ بسیاری از کشورها، در حال توسعه برنامه‌های خود برای انطباق با اثرات مورد انتظار هستند. اتحادیه اروپا سیاست‌هایی را برای کاهش اثرات منفی گازهای گلخانه‌ای بر محیط زیست اعمال کرده است، زیرا اعضای اتحادیه اروپا معتقد هستند که گازهای گلخانه‌ای بر سلامت انسان‌ها و فرآیندهای اساسی بسیاری از موجودات مانند رشد، تولید مثل و بقای مراحل اولیه زندگی تأثیر می‌گذارند و حتی ممکن است بقای برخی از جمعیت‌ها را به خطر بیندازند. علاوه بر این، برخی از

۱. مهدی فیروزی، حق بر محیط زیست، چاپ ۱ (تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۶) ص ۳۲.

۲. ایالات متحده آمریکا علی‌رغم امضای پروتکل در سال ۱۹۹۸، در سال ۲۰۰۱ قصد خود مبنی بر عدم تصویب پروتکل کیوتو را اعلام نمود.

3. UNFCCC 2015.

اکوسیستم‌ها در معرض خطر ناپدید شدن هستند و آتش‌سوزی‌ها و ذوب یخ‌ها به‌طور فزاینده‌ای در حال وقوع می‌باشند.^۱

توافقنامه پاریس به علت عدم پوشش کلیه جنبه‌های مورد نیاز در رابطه با کاستن از انتشار گازهای گلخانه‌ای مورد انتقاد بسیاری از دولت‌ها قرار گرفته است. به عبارت دیگر این اصل حیاتی موافقت‌نامه پاریس که بیان می‌دارد: گرمایش جهانی باید در مقایسه با سطوح پیش از صنعتی شدن به ۱.۵ تا ۱.۸ درجه برسد، برخی موارد را پوشش نداده است.^۲ باید توجه داشت که ۱۹۴ کشور جهان سال ۲۰۱۵ در پاریس گردهم آمدند و متفق‌القول به این نتیجه رسیدند که اجازه گرم شدن زمین به میزان بیشتر از دو درجه سانتی‌گراد در قیاس با پیش از دوره صنعتی شدن را ندهند، اما بعد از آن یک سری تحقیقات تکمیلی‌تر نشان داد که نباید اجازه داد زمین بیش از ۱.۵ درجه گرم‌تر شود که در غیر این صورت زندگی با چالش‌های بیشتری مواجه خواهد شد. مهم‌ترین عاملی که می‌تواند در رسیدگی به چالش تغییرات آب و هوایی نقشی تعیین‌کننده را ایفا نماید، همکاری‌های بین‌المللی دولت‌ها در این زمینه است.^۳ موفقیت سیاست داخلی کشورها، سیاست‌های اتحادیه اروپا و معاهدات بین‌المللی از جمله توافقنامه پاریس (۲۰۱۵)، به الزام‌آور بودن تعهدات دولت‌ها بستگی دارد.^۴ با توجه به آنچه بیان شد در این پژوهش به بررسی حقوقی تعهد دولت‌ها در کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای برای نیل به اهداف مبارزه با تغییر اقلیم جهانی پرداخته و به دنبال ارائه پاسخ به این پرسش هستیم که دولت‌ها از منظر حقوقی چه تعهدی در کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای برای نیل به اهداف مبارزه با تغییر اقلیم جهانی دارند؟

1. Javier Cifuentes-Faura, "European Union Policies and Their Role in Combating Climate Change over the Years", *Air Quality, Atmosphere & Health*, Vol. 15, No. 8, (2022), at 1333.

2. Felix Ekardt, Jutta Wieding & Anika Zorn, "Paris Agreement, Precautionary Principle and Human Rights: Zero Emissions in Two Decades?", *Sustainability*, Vol. 10, No. 8, (2018), at 1.

3. Eren Cifci & Matthew E. Oliver, "Reassessing the Links between GHG Emissions, Economic Growth, and the UNFCCC: A Difference-in-Differences Approach", *Sustainability*, Vol. 10, No. 334, (2018), at 1.

4. Shahbazi, Berelian, *op.cit.*, at 31.

اهمیت و ضرورت پژوهش

با افزایش صنعتی شدن جهانی و بهره‌برداری بیش از حد از منابع انرژی تجدیدناپذیر، مقدار زیادی گازهای گلخانه‌ای منتشر شده است که منجر به گرم شدن زمین و تشدید تغییرات آب و هوایی می‌گردد. به‌عنوان مثال طول و تاریخ شروع چهار فصل تغییر کرده است.^۱ از دوران پیش از صنعتی شدن، در حدود سال ۱۸۵۰ تا سال ۲۰۲۲، میانگین غلظت جهانی دی‌اکسید کربن^۲ در اتمسفر به‌طور قابل ملاحظه‌ای از ۲۸۵ به ۴۱۹ پی‌پی‌ام^۳ افزایش یافت. اداره هواشناسی بریتانیا پیش‌بینی کرده است که تا سال ۲۰۲۲ روند افزایش دمای جهانی ادامه خواهد داشت.^۴ انتظار می‌رود انتشار گازهای گلخانه‌ای جهانی با افزایش جمعیت جهان تا سال ۲۰۵۰ تا ۵۰ درصد افزایش یابد که عمدتاً به دلیل انتشار CO_2 ناشی از استفاده از انرژی‌های تجدیدناپذیر است.^۵ بدون اقدامات یا فناوری‌های مؤثر برای کاهش یا کنترل انتشار CO_2 ، میانگین غلظت جهانی CO_2 اتمسفر و همچنین دمای سطح جهانی و اقیانوس‌ها به افزایش خود ادامه خواهد داد. افزایش دمای جهانی ناشی از این گازهای گلخانه‌ای تاکنون آسیب‌های قابل توجهی به محیط زندگی انسان وارد کرده است، از جمله انقراض برخی از گونه‌ها، از بین رفتن تنوع زیستی، خشک‌سالی، سیل، آتش‌سوزی جنگل‌ها، اسیدی شدن اقیانوس‌ها، ذوب شدن یخچال‌های طبیعی قطب شمال و جنوب^۶ و افزایش سطح دریا. در واکنش به افزایش غلظت و دمای گازهای گلخانه‌ای در جهان، در ۱۲ دسامبر ۲۰۱۵، ۱۹۵ عضو کنوانسیون چارچوب سازمان ملل متحد در مورد تغییرات آب و

1. Jiamin Wang et al., "Changing Lengths of the Four Seasons by Global Warming", *Geophysical Research Letters*, Vol. 48, No. 6, (2021), at 1.

2. CO_2 .

۳. پی‌پی‌ام (ppm) یک معیار اندازه‌گیری بدون واحد است. همواره پی‌پی‌ام در یک نسبت محاسبه می‌شود که واحدهای صورت و مخرج یکی هستند و به همین دلیل پی‌پی‌ام یک معیار بدون واحد است.

4. Akshit Sangomla, "2022 May Continue the Trend of World's Warmest Years: UK Met Office", *Global Temperature*, (2022).

5. Korneel Rabaey & Arthur J Ragauskas, "Editorial Overview: Energy Biotechnology", *Current Opinion Biotechnology*, Vol. 27, (2014), at 1-2.

6. NSPG.

هوایی^۱ به اتفاق آرا در کنفرانس تغییرات آب و هوایی پاریس^۲ موافقت کردند که توافقنامه پاریس را تصویب کنند. این موافقتنامه، طرح‌هایی را علیه تغییرات آب و هوایی پس از سال ۲۰۲۰ ارائه می‌کند.^۳ طبق توافقنامه پاریس، طرفین موافقت نمودند که افزایش دمای جهانی را به کمتر از ۲ درجه سانتی‌گراد محدود نمایند و برای محدود کردن افزایش دمای جهانی به کمتر از ۱.۵ درجه سانتی‌گراد تلاش کنند. بنابراین بدون تعهد دادن دولت‌ها در کنترل اقدامات خود و بدون وجود قوانین لازم‌الاجرا و نظارت، به دلیل وجود منافع اقتصادی غیرقابل کتمان اما موقتی برای بشر، رسیدن به اهداف مبارزه با تغییر اقلیم جهانی امکان‌پذیر نخواهد بود و بررسی حقوقی تعهد دولت‌ها در کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای برای نیل به اهداف مبارزه با تغییر اقلیم جهانی بسیار ضروری است.

۱. جرم‌انگاری زیست‌محیطی در مورد تولید گازهای گلخانه‌ای با هدف متعهد کردن دولت‌ها

جرم‌شناسی سبز^۴ در بحث‌هایی در مورد اخلاقیات، قانونی بودن و واقعیت آسیب‌ها نسبت به زندگی حیوانات غیرانسانی و محیط زیست استوار است. ماهیت پیچیده، نامطمئن و مبهم این آسیب‌ها نیاز به رویکردی جامع‌تر را نشان می‌دهد: رویکردی که سیستم‌های اجتماعی و اکولوژیکی را محکم‌تر به هم پیوند دهد.^۵ در چند دهه گذشته و به‌خصوص پس از جنگ جهانی دوم، جامعه جهانی به جرم‌انگاری فعالیت‌های مجرمانه‌ای پرداخت که به علت زشتی و شرارت ذاتی و یا دامنه تبعات منفی، جامعه جهانی را متضرر و وجدان عمومی

1. UNFCCC.

2. PCCC.

3. Goran Berndes et al., "Forest Biomass, Carbon Neutrality and Climate Change Mitigation", *From Science to Policy* 3, (2016), at 3.

۴. جرم‌شناسی سبز به مطالعه جرائم و آسیب‌های زیست‌محیطی اطلاق می‌شود که روی زندگی انسان‌ها و موجودات غیرانسان، اکوسیستم‌ها و بیوسفر تأثیر می‌گذارند.

5. Wesley Tourangeau, "A Systems-Based Approach to Green Criminology", *Critical Criminology*, Vol. 30, No. 1, (2022), at 983.

بین‌المللی را جریحه‌دار می‌کرد.^۱ امروزه تولید گازهای گلخانه‌ای، موجودیت کل کره زمین را تهدید می‌کند؛ بنابراین شاید مهم‌ترین جرم بین‌المللی و داخلی دنیا باید در زمینه مبارزه با نابودی کره زمین معطوف شود. از آنجایی که تأثیرات تغییرات آب و هوایی انسانی به‌طور فزاینده‌ای آشکار شده^۲ به تبع آن، موضوع مسئولیت این تأثیرات هم مطرح می‌شود. مفهوم مسئولیت در کنوانسیون چارچوب سازمان ملل متحد در مورد تغییرات آب و هوا^۳ که در اجلاس زمین ریو در سال ۱۹۹۲ به تصویب رسید، بسیار اساسی است. باید بر اساس عدالت و مطابق با مسئولیت‌های مشترک اما متمایز با تغییرات اقلیمی مقابله نمود. اطلاعات در مورد علل و اثرات جنایی بحران آب و هوا، این پتانسیل را دارد که درک عمومی از مسأله را شکل دهد، بر رفتارها تأثیر بگذارد و تصمیمات سیاسی سریع را اتخاذ کند.^۴

در سال ۱۹۹۸، سوئت^۵ و براین^۶ به‌عنوان ویراستاران اولین شماره ویژه جرم‌شناسی پیشنهاد کردند که زمان مناسبی است که جرم‌شناسی، علاقه نظری شدیدی به موضوعات سبز داشته باشد که البته زمان‌بندی این پیشنهاد هم کاملاً بجا و صحیح بود، زیرا این شماره به‌طور تصاعدی علاقه به جرم‌شناسی سبز را گسترش داد. رویکرد احیا شده به جرم و جنایت در حوزه محیط زیست را می‌توان در دهه ۱۹۹۰ مشاهده نمود. از آمیختگی محیط‌گرایی، رادیکالیسم و انسان‌گرایی می‌توان برای ساختن جرم‌شناسی سبز استفاده کرد.^۷ از سال ۱۹۹۰، حوزه جرم‌شناسی سبز به حوزه‌ای قابل توجه از تحقیقات

۱. مریم جام بزرگ، منصور پورنوری، سید عباس پورهاشمی و داوود هرمیداس باوند، «مؤلفه‌ها و چالش‌های تدوین شاخص‌های جرم زیست‌محیطی تحت عنوان جرم بین‌المللی»، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۴، (۱۳۹۸)، ص ۲۵۹.

2. IPCC 2014.

3. UNFCCC.

4. Anamika Twyman-Ghoshal & Emma Patten & Elena Ciaramella, "Exploring Media Representations of the Nexus Between Climate Change and Crime in the United States", *Critical Criminology*, Vol. 30, No. 1, (2022), at 799.

5. South.

6. Beirne.

7. J. Michael Lynch, "The Greening of Criminology: A Perspective on the 1990s", *The Critical Criminologist*, Vol. 2, No. 3, (1990), at 3.

زیست محیطی تبدیل شده است، زیرا جرم‌شناسان سبز، معانی و مفاهیم آسیب‌ها و جرائم علیه حیوانات غیرانسانی و محیط زیست را به دقت توضیح داده‌اند. برای توسعه جرم‌شناسی سبز باید این موضوع را بررسی نمود که جرم‌شناسان چگونه می‌توانند با آسیب‌های زیست محیطی برخورد نمایند تا کامل‌ترین نتایج ممکن حاصل گردد.^۱ برای این امر بهتر است جرم‌شناسان رابطه درون‌رشته‌ای و فرارشته‌ای جرم‌شناسی سبز را با نظریه‌ها و ایده‌های داخل و خارج از جرم‌شناسی بررسی نمایند تا علت، معنا و بازنمایی این آسیب‌ها حاصل گردد.^۲ بدیهی است که جرم‌شناسی سبز باید مشمول کلیه طرق جدیدی که برای تصور اینکه آسیب‌های زیست محیطی شامل چه مواردی می‌گردند، چگونه تجربه می‌شوند، چه کسانی مسئول آن هستند و چه اعمالی می‌توان در پاسخ به آنها انجام داد، گردد.^۳ بنابراین راهی طولانی تا جرم‌انگاری زیست محیطی در مورد تولید گازهای گلخانه‌ای برای دولت‌ها باقی مانده است اما لازم است اقدامات دولت در زمینه مخاطرات زیست محیطی گازهای گلخانه‌ای، در نهایت به صورت جرم‌انگاره‌ای مدنظر قرار گیرد تا دولت‌ها به صورت عملی و نه تبلیغاتی اقدامات سازنده‌ای در زمینه کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای انجام دهند.

یکی از مهم‌ترین مسائل سبز، به طور قطع گرمایش جهانی می‌باشد. اگرچه جریان اصلی جرم‌شناسی بیشتر بر تعاریف قانونی جرم برای چارچوب تحقیق و بحث متکی است، اما این رویکرد در برخورد با جرائم شرکتی، جنایات جهانی شدن، جنایات قدرتمندان، جنایات دولتی، جنایات دولتی-شرکتی و جنایات یقه سفید نا کافی بوده است. همچنین در جرایم محیطی، ساختار قانونی مفهوم جرم به یک زمینه جغرافیایی، تاریخی و تعریف شده توسط دولت محدود می‌شود که منجر به حذف بسیاری از آسیب‌ها می‌شود که قابلیت

1. Avi Brisman & Nigel South, "Green Criminology, Zemiology, and Comparative and Inter-relational Justice in the Anthropocene Era", *Zemiology*, Vol. 1, No. 1, (2018), at 203.

2. Avi Brisman, "Of theory and Meaning in Green Criminology", *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, Vol. 3, No. 2, (2014), at 21.

۳. تورج خدیوی سهرابی، داریوش اشرافی و محسن عبدالمهی، «بررسی میزان تأثیرگذاری الزامات حقوقی بین‌المللی مرتبط با کنوانسیون مبارزه با تغییرات اقلیمی در عملکرد کشورها»، فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، شماره ۴، (۱۳۹۹)، ص ۳۸۰.

سزادهی دارند. نتیجه، یک «جرم‌شناسی معکوس» می‌شود که در آن رفتارهایی که بیشترین تأثیر اجتماعی را دارند کمترین توجه را به خود جلب می‌کنند. با افزایش صنعتی شدن جهانی و بهره‌برداری بیش از حد از منابع انرژی تجدیدناپذیر، تعداد زیادی گازهای گلخانه‌ای منتشر شده است که منجر به افزایش دمای جهانی و ایجاد یک سری مسائل تخریب محیطی می‌شود. از دوران پیش از صنعتی شدن، در حدود سال ۱۸۵۰ تا سال ۲۰۲۲، میانگین غلظت جهانی دی‌اکسید کربن^۱ در اتمسفر به طور قابل ملاحظه‌ای از ۲۸۵ به ۴۱۹ پی‌پی‌ام افزایش یافت. در نتیجه اداره هواشناسی بریتانیا میانگین دمای سطح جهانی را بین ۰.۹۷ تا ۱.۲۱ درجه سانتی‌گراد در طول سال‌های ۲۰۲۲-۱۸۵۰ با تخمین مرکزی ۱.۰۹ درجه سانتی‌گراد تخمین زده است. آنها همچنین پیش‌بینی می‌کنند که سال ۲۰۲۲ روند گرم‌ترین سال‌های جهان را ادامه خواهد داد.^۲ علاوه بر این، انتظار می‌رود انتشار گازهای گلخانه‌ای جهانی تا سال ۲۰۵۰ تا ۵۰ درصد افزایش یابد که عمدتاً به دلیل انتشار CO₂ ناشی از استفاده از انرژی‌های تجدیدناپذیر است.^۳ بدون اقدامات یا فناوری‌های مؤثر برای کاهش یا کنترل انتشار CO₂، میانگین غلظت جهانی CO₂ اتمسفر و همچنین دمای سطح جهانی و اقیانوس‌ها به افزایش خود ادامه خواهند داد. افزایش دمای جهانی ناشی از این گازهای گلخانه‌ای تاکنون آسیب‌های قابل توجهی به محیط زندگی انسان وارد کرده است، از جمله انقراض برخی از گونه‌ها، از بین رفتن تنوع زیستی، خشک‌سالی، سیل، آتش‌سوزی جنگل‌ها، اسیدی شدن اقیانوس‌ها، ذوب شدن یخچال‌های طبیعی قطب شمال و جنوب^۴ و افزایش سطح دریا. در واکنش به افزایش غلظت و دمای گازهای گلخانه‌ای در جهان در ۱۲ دسامبر ۲۰۱۵، ۱۹۵ عضو کنوانسیون چارچوب سازمان ملل متحد در مورد تغییرات آب و هوایی^۵ به اتفاق آرا در کنفرانس تغییرات آب و هوایی پاریس^۶ موافقت کردند که توافقنامه پاریس را تصویب کنند. توافق‌نامه پاریس طرح‌هایی را برای اقدام

-
1. Co2.
  2. Sangomla, op.cit.
  3. Rabaey & Ragauskas, op.cit.
  4. NSPG.
  5. UNFCCC.
  6. PCCC.

جهانی برای مقابله با تغییرات آب و هوایی پس از سال ۲۰۲۰ تعیین می‌کند.^۱ طبق توافقنامه پاریس، هر کشور موافقت کرد که افزایش دمای جهانی را به کمتر از ۲ درجه سانتی‌گراد محدود کند و برای محدود کردن افزایش دمای جهانی به کمتر از ۱.۵ درجه سانتی‌گراد تلاش کند. تحقیقات جرایم زیست‌محیطی از بازنمایی معکوس مشابهی رنج می‌برد، زیرا قوانین فعلی در حفاظت از محیط زیست کوتاهی می‌کنند. تعاریف حقوقی جرایم زیست‌محیطی، مجموعه کامل فعالیت‌های مخرب را در برنمی‌گیرد. از آنجایی که دولت‌ها و شرکت‌های قدرتمند به دلیل استثمار و کالایی‌سازی زمین، عاملان اصلی تخریب زیست‌محیطی هستند، لازم است از استانداردهای محدود و تعریف شده دولتی برای آنچه «جنایت زیست‌محیطی» تلقی می‌شود، عبور نماییم. جرم‌شناسان نقش مهمی در تعریف تغییر اقلیم به عنوان جنایت و «بی‌عدالتی اجتماعی و زیست‌محیطی» ایفا می‌کنند.^۲

۲. تلاش برای پاسخگو کردن دولت‌ها در قبال تغییرات آب و هوایی

به گفته دانشمندان با توجه به اینکه مدت زمان بسیاری تلف شده، ضروری است که یک سازمان‌دهی اساسی و گسترده در سیستم شامل عوامل فنی، اقتصادی و اجتماعی در طی ۱۰ تا ۱۵ سال آینده رخ دهد تا انتشار گازهای گلخانه‌ای در حدود سال ۲۰۵۰ به صفر برسد و پس از آن به انتشارات منفی دست یابیم. نیاز فوری به تغییرات دگرگون‌کننده در سیستم موجود اخیراً در بسیاری از دعاوی مربوط به تغییرات آب و هوایی مطرح شده است: یعنی اینکه شهروندان به صورت فردی یا گروهی کارآیی و مناسب بودن سیستم فعلی را زیر سؤال برده‌اند. به عبارت دیگر تلاش‌هایی که از طرف دولت‌ها و شرکت‌ها برای مقابله با تغییرات اقلیمی انجام شده و اقداماتی که آنها در این زمینه انجام داده‌اند، در دادگاه‌ها به چالش کشیده شده است. از این‌رو دادگاه‌ها به عنوان اهرمی حیاتی در این تحول ضروری ظاهر شده‌اند. دعاوی حقوقی تغییر اقلیم به گروهی ناهمگون و متنوع از پرونده‌های مربوط به تغییرات آب و هوایی در دادگاه‌ها و همچنین نهادهای نظارتی و

1. Goran Berndes et al., "Forest Biomass, Carbon Neutrality and Climate Change Mitigation", *From Science to Policy* 3, (2016), at 3.

2. Rob White & Ronald C. Kramer, "Critical Criminology and the Struggle against Climate Change Ecocide", *Critical Criminology*, Vol. 23, No. 4, (2015), at 383.

دادگاه‌های آنها اشاره دارد. به طور خاص، مواردی وجود دارد که به دنبال پاسخگویی هستند، برخی دیگر با هدف جبران خسارت و برخی دیگر بر روی آزمایش ابزارهای قانونی در دادگاه برای دستیابی به هدف ۱.۵ درجه سانتی گراد تمرکز می‌کنند. با این وجود دلیل اصلی زیربنای پرونده‌های آب و هوایی این است که دادگاه‌ها می‌توانند نقش درستی را در پاسخگو ساختن دولت‌ها و شرکت‌ها به دلیل اقدامات ناکافی خود در مورد چالش آب و هوایی و در نتیجه، جبران اراده و مشارکت سیاسی از دست‌رفته و همچنین عدم اجرای مؤثر مقررات آب و هوایی موجود بر عهده بگیرند. تعداد موارد مرتبط با آب و هوا در چشم‌انداز اروپا که هم در سطح منطقه‌ای و هم در سطح داخلی شناسایی شده است، به طور پیوسته در حال افزایش است. با توجه به اینکه ترسیم طیف گسترده‌ای از پرونده‌های آب و هوایی در دادگاه‌های ملی است، در این مرحله تنها چند تفکر در مورد دعاوی مربوط به تغییرات آب و هوایی در دادگاه‌های منطقه‌ای در اروپا به اختصار بیان می‌شود. در رابطه با دادگاه‌های اتحادیه اروپا، الزامات موضعی دقیق مندرج در ماده ۲۶۳ معاهده تأسیس اتحادیه اروپا^۱ ثابت شده است که مانعی غیرقابل عبور برای طرف‌های خصوصی برای به چالش کشیدن اقدامات قانونی اتحادیه اروپا در مورد موضوعات مرتبط با آب و هوا است. همان‌طور که در پرونده زیست‌توده اتحادیه اروپا نشان داده شد، جایی که متقاضیان به دنبال بررسی قضایی قوانین قانونی اتحادیه اروپا بودند، قابل پذیرش بودن این درخواست‌ها به «بنیاد» پذیرش ماده ۲۶۳ معاهده تأسیس اتحادیه اروپا بر اساس پرونده معروف پلاومان ضربه زد. این موضوع در سال ۱۹۶۳ به شدت مورد انتقاد نظریه حقوقی قرار گرفت و نگرانی‌های قابل توجهی را در مورد سازگاری آن با کنوانسیون آرهوس^۲ ۱۹۹۸ ایجاد کرد.^۳

1. The Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), 1993.

۲. کمیسیون اقتصادی سازمان ملل به سبب حق دسترسی بیشتر جوامع بین‌المللی به اطلاعات محیط زیستی، کنوانسیون آرهوس را در سال ۱۹۹۸ به تصویب رسانید.

3. Kleoniki Pouikli, "Editorial: A Short History of the Climate Change Litigation Boom Across Europe", ERA Forum, Vol. 22, No. 3, (2021), at 571.

۳. دعوای حقوقی در خصوص تغییرات آب و هوایی

دعوی حقوقی آب و هوا که به وسیله فعالان اقلیم رواج یافته و توسط محققان حقوقی نظارت می‌شود، در حال حاضر از یک آزمایش حقوقی به یک پدیده اصلی جهانی با پیامدهایی برای دولت‌ها، بخش تجاری و جامعه تبدیل شده است. عدم پایداری دولت‌ها به تعهدات مندرج در توافقنامه پاریس و فشارهای فزاینده دائمی ناشی از بحران آب و هوا عوامل اصلی رونق گرفتن دعوای حقوقی آب و هوایی هستند. فقدان جاه‌طلبی و تعهدی که نشان داده شده است و همچنین ضعف‌های ذاتی توافقنامه پاریس نشان می‌دهد که ما در مسیر درستی برای دستیابی به اهداف تغییر اقلیم نیستیم.^۱ از این رو دعوای حقوقی آب و هوا به عنوان یک مسیر جدید برای تحریک اقدامات جهانی برای مقابله با بحران آب و هوا و محدود کردن اثرات مضر آن پدیدار شده است.^۲ در دعوای حقوقی آب و هوا می‌توان اقداماتی علیه دولت‌ها (دعوای حقوقی استراتژیک)، تصمیم‌گیرندگان و همچنین بخش خصوصی اعمال نمود. طرح دعوای حقوقی در قبال تغییرات آب و هوایی به سبب تعداد زیاد پخش‌کنندگان گازهای گلخانه‌ای و رویه‌ای که در اکثر سیستم‌های حقوقی وجود دارد، عملی بسیار دشوار است. با این وجود تلاش‌هایی انجام گرفته است. یک سیستم حل اختلاف مناسب باید در زمینه حفاظت از محیط زیست وجود داشته باشد تا حقوقی در این حوزه تضييع نگردد. در زمینه حفظ محیط زیست جهانی، دو حالت وجود دارد: اولین حالت، آسیب‌های فرامرزی است مثل زمانی که اختلافات به وجود آمده بین دو دولت به وسیله دیوان بین‌المللی دادگستری رسیدگی می‌شود. دومین حالت نقض تعهدات عام‌الشمول زیست‌محیطی به عنوان آسیب‌های انتشار یافته در نتیجه تغییرات آب و هوایی است که باعث خساراتی می‌شوند، هرچند ممکن است خسارات آنی برای کشور یا اشخاص غیردولتی در پی نداشته باشد.^۳

1. Shahbazi, Berelian, op.cit.

2. J. Tenwick, "NGOs win Historic Victory against French State for Failing to Tackle Climate Change", Oxfam International, Vol. 1, No. 2, (2021), at 1.

3. Alessandra Lehmen, "The Case for the Creation of an International Environmental Court: Non-State Actors and International Environmental Dispute Resolution", Colorado Natural Resources, Energy, & Environmental Law Review, Vol. 26, No. 2, (2015), at 187.

۴. نقش دیوان بین‌المللی دادگستری و اهمیت تأسیس مراجع قضایی بین‌المللی

جهت رسیدگی به تغییرات آب و هوایی

دیوان بین‌المللی دادگستری، تنها دادگاه بین‌المللی با صلاحیت جهانی و با ملاحظات زیست‌محیطی است. دیوان بین‌المللی دادگستری طبق ماده ۹۲ منشور ملل متحد، رکن قضایی ملل متحد است. اساسنامه دیوان جزء لاینفک منشور بوده و بر مبنای اساسنامه دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی تنظیم شده است. دیوان مهم‌ترین مرجع حل و فصل اختلافات بین‌المللی می‌باشد که از یک طرف به کاهش تنش‌های بین‌المللی و از سوی دیگر به توسعه حقوق بین‌الملل کمک شایانی نموده است. دیوان بین‌المللی دادگستری در برخورد با مسائل زیست‌محیطی بین‌المللی، اغلب رویکردی تدریجی داشته است و به مرور زمان و با توجه به تحولات مهم بین‌المللی (در حوزه توجه به محیط زیست) دهه‌های ۸۰ و ۹۰ میلادی، از رویکرد محافظه‌کارانه خود فاصله گرفته و در مواردی چند قضیه مهم را (هم به شکل ترافعی و هم به شکل مشورتی) به‌شکلی جامع مورد رسیدگی قرار داده است (قضایایی مانند گابچیکوو - ناگیماروس (۱۹۹۷)^۱ و مشروعیت تهدید یا استعمال سلاح‌های هسته‌ای (۱۹۹۶)^۲). در هر دو قضیه، دیوان بیان اصولی کلی را مورد توجه قرار داده و راه‌حل خود را به‌طور اساسی بر دیگر علل و اسباب مبتنی کرده است، لذا شاید بتوان رویکرد دیوان را (در زمینه محیط زیست) منفعلانه اما رو به رشد دانست. دیوان در مجموع از مدافعان اصول و مبانی زیست‌محیطی به شمار می‌آید و توجه دولت‌ها به آنها را ضروری قلمداد می‌کند. مبنای اولیه توسعه حقوق بین‌الملل محیط زیست توسط دیوان، با آرا و نظریات غیر زیست‌محیطی آغاز شد. این مرحله شامل آرای دیوان در حوزه حقوق بین‌الملل عمومی بود که قابل اعمال بر مسائل زیست‌محیطی نیز بودند. این موارد (که مسائل زیست‌محیطی در آنها دارای نقش فرعی بود، مانند قضیه کانال کورفو^۳ و قضیه

1. Gabcikovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia), ICJ Reports, 1997.

2. Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion, ICJ Reports, 1996.

3. Corfu Channel (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland V. Albania), ICJ Reports, 1949.

بارسلونا تراکشن^۱) تأثیر قابل توجهی بر توسعه حقوق بین‌الملل محیط زیست داشته‌اند، به‌طور مثال اظهارنظر جنبی دیوان در قضیه کانال کورفو، در ظهور اصل ۲۱ اعلامیه استکهلم مبنی بر تعهد دولت‌ها به استفاده غیر زیان‌بار از سرزمین خود نقش داشته است.^۲ در مجموع می‌توان گفت دیوان در روند تثبیت حقوق بین‌الملل محیط زیست به‌عنوان گرایشی از حقوق بین‌الملل عام مؤثر بوده است و البته از انتقاد نیز مصون نمی‌باشد. شناسایی و اعلام قواعد در گستره حقوق بین‌الملل محیط زیست، در جریان رسیدگی‌های مختلف قضایی در همین راستا قابل توجه می‌باشد؛ مانند احراز تعهد دولت‌ها در حصول اطمینان از اینکه فعالیت‌های آنها در قلمرو حاکمیتی خود به محیط زیست سایر دولت‌ها و مناطق ورای صلاحیت ملی آنها آسیب وارد نمی‌کند، به‌عنوان قاعده عرفی حقوق بین‌الملل حائز اهمیت است. از سویی دیگر دیوان با شناسایی شماری از قواعد مهم دیگر نظیر برخی قواعد نرم، روند مثبت عملکرد خود در توسعه حقوق محیط زیست را عیان‌تر نموده است. دیوان در قضیه پروژه گابچیکو-ناگیماروس، محیط زیست را به‌عنوان منفعت اساسی و مبین فضایی پویا و زنده (و نه مفهومی انتزاعی) معرفی نمود و در همین قضیه مفاهیمی مانند توسعه پایدار، اصل احتیاط و اصل ضرورت ارزیابی آثار زیست‌محیطی اقدامات، توسط دیوان مورد اشاره قرار گرفت.^۳ در ۱۹۹۳ دیوان بین‌المللی دادگستری در حیطه کار خود به تأسیس شعبه ویژه‌ای که در مسائل زیست‌محیطی صلاحیت دارد اقدام نمود. البته شعبه ویژه هیچ‌گاه تشکیل جلسه نداد و پس از سیزده سال نیز منحل گردید و این مسئله صرفاً به ضعف عملکرد دیوان مربوط نمی‌شود بلکه فقدان اراده سیاسی دولت‌ها برای ارجاع پرونده به آن شعبه و طرح دعوی نزد شعبه اصلی دیوان، زمینه‌ساز انحلال شعبه مذکور گردید. دیوان در آرای توافقی و نظریات مشورتی خود، اهتمام نسبی‌اش را به تبیین و توسعه حقوق بین‌الملل محیط زیست نشان داده است. نظریات مترقیانه قضات دیوان پیرامون توسعه حقوق بین‌الملل محیط زیست در زمینه‌هایی نظیر مسئولیت بین‌المللی

1. Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium V. Spain) ICJ Reports 1970.

2. Corfu Channel, op.cit. at 22.

3. Gabcikovo-Nagymaros Project (Hungary V. Slovakia), ICJ Reports, 1997, P. 342, and See: Opinion Individuelle de M. Weeramantry, 1997, para. 85.

دولت‌ها، ارتباط با حقوق بین‌الملل بشردوستانه و یا حقوق بین‌الملل توسعه، تأیید وجود تعهدی عرفی مبنی بر ارزیابی و نظارت بر آثار زیست‌محیطی پروژه‌های بزرگ، تأیید ارتباط حقوق زیست‌محیطی با حقوق بشر، محدودیت‌های حق بر توسعه و بررسی رابطه میان معاهدات و عرف در حوزه محیط زیست و ... قابل توجه است. در یک برآیند کلی می‌توان نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه حقوق بین‌الملل محیط زیست را در سه دوره مورد توجه قرار داد. دوره نخست شامل آرای دیوان در گستره حقوق بین‌الملل عمومی بود که قابل اعمال بر حوزه محیط زیست نیز بودند، نمونه‌های بارز آن هم قضایای کانال کورفو و بارسلونا تراکشن هستند. دوره دوم با در نظر داشتن قضایایی نظیر گابچی‌کو و ناگیماروس و رأی مشورتی ۱۹۹۶ مشروعیت تهدید یا استعمال سلاح‌های هسته‌ای، حقوق بین‌الملل محیط زیست توسط دیوان، استحکام بیشتری یافت. سرانجام در دوره سوم که پس از قضایای کارخانه‌های خمیر کاغذ (۲۰۱۰)^۱ و علف‌کش‌های هوایی (۲۰۰۸)^۲ آغاز شده است و اکنون نیز ادامه دارد.

مجمع عمومی سازمان ملل متحد روز چهارشنبه، ۲۹ مارس ۲۰۲۳ (برابر با نهم فروردین ۱۴۰۲) به تصویب قطعنامه ۷۷/۲۷۶ رای داد^۳ که از دیوان بین‌المللی دادگستری درخواست می‌کند تا تعهدات دولت‌ها را برای مبارزه با تغییرات اقلیمی تعریف کند. طبق این قطعنامه، «با توجه به منشور سازمان ملل متحد، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کنوانسیون چارچوب سازمان ملل متحد در مورد تغییرات اقلیمی، موافقتنامه پاریس، کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد حقوق دریاهای، وظیفه مراقبت از بایسته‌های حقوق به رسمیت شناخته شده در اعلامیه جهانی حقوق بشر واصل پیشگیری از آسیب مهم به محیط زیست و حفاظت از محیط زیست دریایی را برعهده دارند. پرسش‌های اساسی که پیش آمده عبارتند از: الف-

1. Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina V. Uruguay), ICJ Reports 2010.
2. Aerial Herbicide Spraying (Ecuador V. Colombia), ICJ Reports 2008.
3. A/RES/77/276, Request for an Advisory Opinion of the International Court of Justice on the Obligations of States in Respect of Climate Change, on 29 March 2023, available at: [https:// documents- ddsny. org/ doc/ UNDOC/ LTD/ N23/ 094/52/ PDF/N2309452.pdf? Open Element](https://documents-ddsny.org/doc/UNDOC/LTD/N23/094/52/PDF/N2309452.pdf?OpenElement) (Last Visited: May 2023).

تعهدات دولت‌ها بر اساس حقوق بین‌الملل برای تضمین حفاظت از سیستم اقلیمی و سایر بخش‌های محیط زیست در برابر انتشار گازهای گلخانه‌ای با منشا انسانی برای دولت‌ها و برای نسل‌های کنونی و آینده چیست؟ ب- پیامدهای حقوقی این تعهدات برای دولت‌هایی که با فعل و ترک فعل خود آسیب مهمی به سیستم اقلیمی و سایر بخش‌های محیط زیست وارد کرده‌اند، با توجه به موارد زیر چیست؟

(۱) دولت‌هایی از قبیل دولت‌های کوچک جزیره‌ای در حال توسعه، که به دلیل شرایط جغرافیایی و سطح توسعه خود، آسیب دیده‌اند یا به طور خاص تحت تأثیرات نامطلوب تغییرات اقلیمی هستند یا به طور خاص آسیب‌پذیر هستند. (۲) مردمان و افراد نسل حاضر و آینده که تحت تأثیر اثرات نامطلوب تغییرات اقلیمی قرار می‌گیرند.

این قطعنامه در قالب نامه‌ای در ۱۲ آوریل ۲۰۲۳ به دیوان ارسال و در ۱۷ آوریل ۲۰۲۳ توسط دیوان اعلام وصول گردید. در تاریخ اخیر و طبق بند ۱ ماده ۶۶ اساسنامه دیوان، درخواست نظریه مشورتی به دولت‌هایی که حق حضور در محضر دیوان را دارند ابلاغ شد که بر اساس بند ۲ ماده ۶۶ اساسنامه، ۲۰ اکتبر ۲۰۲۳ بعنوان پایان مهلت ارائه اطلاعات و اظهارات کتبی دولت‌ها و سازمان‌ها در مورد سئوالات و بر اساس بند ۴ ماده ۶۶ اساسنامه ۲۲ ژانویه ۲۰۲۴ بعنوان پایان مهلت ارائه نظرات کتبی دولت‌ها و سازمان‌ها در مورد اظهارات کتبی سایر دولت‌ها و سازمان‌ها در نظر گرفته شده است. مطابق رویه دیوان (بطور مثال نظریه مشورتی «قانونی بودن تهدید یا استفاده از سلاح‌های هسته‌ای ۱۹۹۶»)، محتمل است که دیوان در نیمه دوم سال ۲۰۲۴ یا در نیمه نخست سال ۲۰۲۵ نظریه مشورتی خود را صادر نماید.

نظریه مشورتی دیوان، بر تعهدات بین‌المللی دولت‌ها در مورد تغییرات اقلیمی تأثیر بسزایی خواهد داشت. به‌ویژه، نظریه مشورتی دیوان می‌تواند در تجدیدنظر دولت‌ها و افزایش طرح‌های ملی مربوط به کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای و مقابله با تغییرات اقلیمی ارائه شده در توافق پاریس مؤثر واقع شود و به تقویت سیاست‌ها و قانون‌گذاری داخلی دولت‌ها نیز یاری رساند. این قطعنامه پس از یک کارزار چهارساله به رهبری جمهوری وانواتو به مجمع عمومی سازمان ملل راه یافته بود.

اسماعیل کالسا کائو، نخست‌وزیر جمهوری وانواتو، گفت که قطعنامه مجمع عمومی و نظریه مشورتی دیوان قادر است «تأثیر نیرومند و مثبتی بر چگونگی رسیدگی ما به تغییرات اقلیمی و حفاظت از نسل‌های کنونی و آینده داشته باشد»^۱. او پیش از جلسه مجمع عمومی گفت: «ما با هم پیام روشنی را نه تنها در سراسر جهان، بلکه به آینده ارسال خواهیم کرد که امروز کشورهای عضو سازمان ملل متحد تصمیم گرفتند اختلافات را کنار بگذارند و برای مقابله با چالش حیاتی دوران ما، با هم کار کنند»^۲. آنتونیو گوترش، دبیرکل سازمان ملل متحد، پس از تصویب قطعنامه تأکید نمود: «چنین تصمیمی به مجمع عمومی، سازمان ملل متحد و کشورهای عضو کمک خواهد کرد تا اقدامات جسورانه‌تر و قوی‌تری که جهان ما به شدت به آنها نیاز دارد، به‌منظور کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای و مقابله با تغییرات اقلیمی انجام دهند»^۳. فشار برای تصویب این قطعنامه را وانواتو و یک گروه اصلی ۱۸ کشوری، از کاستاریکا تا آلمان اعمال کردند. در آستانه رأی‌گیری، دیپلمات‌های وانواتو هنوز می‌کوشیدند حمایت چین و آمریکا را کسب کنند یا دست کم این دو کشور بزرگ تولیدکننده گازهای گلخانه‌ای را متقاعد کنند که به این طرح اعتراض نکنند. وانواتو و دیگر کشورهای آسیب‌پذیر، در حال حاضر با تأثیرات منفی و قدرتمند تغییرات اقلیمی مواجه هستند. این جزیره در اقیانوس آرام جنوبی از طوفان‌های ناشی از تغییرات اقلیمی صدمه دیده است؛ از جمله دو طوفان شدید در بهار ۲۰۲۳ که ۱۰ درصد از جمعیت این جزیره را همچنان در اقامتگاه‌های موقت آواره کرده است.^۴

مهم‌ترین پیشرفتی که به‌وسیله حقوق بین‌الملل محیط زیست در دهه‌های اخیر به‌دست آمده ارتباط میان حفاظت بین‌المللی محیط زیست و نیاز به طبقه‌بندی نهادی جدید ایجاد یک دیوان بین‌المللی را که انحصاراً به موضوع محیط زیست پردازد، توجیه می‌کند. دو تعهد بین‌المللی بسیار مهم در سال ۲۰۱۵ که موجب اختلافات زیست‌محیطی می‌شود،

1. UN / Climate Change Presser, <https://media.un.org/en/asset/k1o/k1oddqn6qe> (Last Visited: May 2023).

2. Ibid.

3. DOHA / LDC5 Climate Change, <https://press.un.org/en/2023/ga12497.doc.htm> (Last Visited: May 2023).

4. UN / Guterres Climate Change, <https://media.un.org/en/asset/k1o/k1oddqn6qe> (Last Visited: May 2023).

نیاز به اختصاص نوعی تخصص دیوان‌ها و دادگاه‌های محیط زیستی را فراهم می‌کند: دستور کار ۲۰۳۰ سازمان ملل متحد برای توسعه پایدار و موافقت‌نامه تغییرات آب و هوایی پاریس ۲۰۱۶، برخی از مسائل تغییرات آب و هوا و اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰، راه خود را در دادگاه‌ها از جمله دیوان‌ها و دادگاه‌های محیط زیستی پیدا کردند و نیاز به بررسی تخصصی این مسائل برای تشویق به ایجاد و بهبود این دادگاه‌ها انتظار می‌رود.^۱ تغییرات آب و هوایی حتی پیش از توافق‌نامه ۲۰۱۶ پاریس، موجب دعاوی و تصمیمات قضایی بسیاری بوده است.

برای تشکیل یک دادگاه بین‌المللی محیط زیستی، دو راه وجود دارد: از طریق یک معاهده بین‌المللی در داخل یا خارج از سیستم سازمان ملل متحد یا از طریق قطعنامه سازمان ملل. با تأسیس یک دادگاه بین‌المللی محیط زیستی، مزایایی حاصل خواهد شد: ۱- دادگاه می‌تواند یک سیستم متمرکز حل و فصل اختلاف را در دسترس طیف بزرگی از فعالان قرار دهد. ۲- مجموعه‌ای از متخصصان می‌توانند به قضات و داوران کمک کنند. ۳- کوششی است برای تبیین تعهدات قانونی، یکنواخت کردن حقوق بین‌الملل محیط زیست و تکمیل روش‌های موجود، در نتیجه افزایش اطمینان قانونی و قابل پیش‌بینی بودن آنها. ۴- این دادگاه می‌تواند به استاندارد سازی سازگار و مکانیسمی برای حل و فصل اختلافات معاهده‌ای محیط زیستی همچون کنوانسیون تغییرات آب و هوایی، پروتکل کیوتو و کنوانسیون تغییرات زیستی، در نتیجه کاهش هزینه‌های مالی و منابع انسانی در ارتباط با ازیاد نهادهای معاهده تبدیل گردد.^۲

۵. نقش رسانه‌ها در تعهد دولت‌ها برای مبارزه با تغییر اقلیم آب و هوایی

برای مبارزه با تغییر اقلیم، مشارکت رسانه‌های آزاد بسیار با اهمیت است. در شرایط کنونی رسانه‌های مستقل می‌توانند به دولت‌ها و نمایندگان را در قبال محیط زیست یادآوری کرده و مردم را نیز با تعهدات کشورها آشنا کنند. به‌طور کلی رسانه‌های جمعی نقش مهمی در

1. UNEP, 2016.

۲. علی مشهدی و آزاده رستگار، «تغییرات آب و هوایی، حقوق بشر و لزوم تأسیس دیوان بین‌المللی محیط زیست»، فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر رضا، شماره ۳۵، (۱۳۹۷)، ص ۱۶۳.

ساختار اجتماعی جرم و آسیب‌های زیست‌محیطی، به‌طور خاص‌تر ایفا می‌کنند. رسانه‌ها قدرت قاب‌بندی، فیلتر کردن و تفسیر پیام‌های مربوط به بحران آب و هوا را دارند.^۱ اولین مقاله شناخته شده‌ای که در اخبار اصلی انگلیسی‌زبان در مورد تغییرات آب و هوایی نوشته شده است به سال ۱۹۱۲ در نیویورک^۲ و به دهه ۱۹۳۰ در ایالات متحده برمی‌گردد. تا سال ۱۹۸۸ در ایالات متحده آمریکا به هیچ وجه به تغییرات آب و هوایی توجهی نمی‌شد تا اینکه در تابستان آن سال، دمای هوا به بالاترین حد ممکن رسید. به‌گونه‌ای که بسیار غیرقابل تحمل بود. دکتر جیمز ای. هانسن، مدیر موسسه مطالعات فضایی گارد در آن زمان، در مقابل کنگره ایالات متحده آمریکا شهادت داد ۹۹ درصد مطمئن است که گرمایش جهانی وجود دارد و این گرمایش جهانی ناشی از فعالیت‌های انسانی است. اگرچه پس از شهادت دادن هانسن، به موضوع تغییرات آب و هوایی توجه بیشتری شد، اما در دهه ۱۹۹۰، مخالفت‌های سیاسی در قبال انتشار گزارشات مربوط به تغییرات آب و هوایی باعث شد تا نگرانی‌ها در مورد این بحران جهانی منحرف گردد و کاهش یابد. این روند ادامه یافته است و در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹، تعداد اخبار مربوط به تغییرات آب و هوایی در رسانه‌های خبری سنتی در مقایسه با رسانه‌های دیجیتال و اجتماعی کاهش یافته است.^۳ کاهش چنین اخباری به عواملی همچون تغییر چشم‌انداز رسانه‌ها (اتاق‌های خبری کوچک‌تر و تمرکز بیشتر بر پلتفرم‌های آنلاین) و افزایش تصمیمات جانبدارانه تحریریه نسبت داده می‌شود. علاوه بر این، شرکت‌های بزرگ رسانه‌ای به تدریج رسانه‌های خبری را به دست آورده‌اند و اهداف خود را از ارائه اطلاعات به کسب سود از طریق سرگرمی تغییر داده‌اند.^۴ بنابراین تغییرات آب و هوایی به‌عنوان یک واقعیت یا پدیده علمی پوشش داده نشده، بلکه به‌عنوان یک موضوع یا چالش سیاسی مطرح شده است.

1. Mike Hulme, *Why We Disagree about Climate Change: Understanding Controversy, Inaction and Opportunity* (Norwich: Cambridge University Press, 2009) at 1 – 3.

2. Andrew C. Revkin, “News Coverage of Coal’s Link to Global Warming, in 1912”, *The New York Times*, (2016), at 44.

3. S. Davoudi, et al., (Eds.), *The Routledge Companion to Environmental Planning* (New York: Routledge, 2019) at 210.

4. Daya Kishan Thussu, *News as Entertainment: The Rise of Global Infotainment*, (London: Sage, 2007) at 71.

تجزیه و تحلیل پوشش رسانه‌ای تغییرات آب و هوا در کشورهای گوناگون می‌تواند سیاست و برنامه آنها را در قبال تغییرات آب و هوا روشن نماید.^۱ طبق بررسی‌های موجود در مطبوعات بریتانیا بیشتر مسائل مربوط به تغییرات آب و هوایی در عناوین روزنامه‌های چپ لیبرال مشاهده می‌شود. رسانه‌ها بر ارائه پوشش «متوازن» تغییرات آب و هوا متمرکز شده‌اند که به معنای اختصاص زمان و توجه به ارائه دانش علمی توسط دانشمندان آب و هوا به نظرات مخالفان و انکارکنندگان است. در ایالات متحده آمریکا، مقالات بسیاری در خصوص مخالفت با تغییرات آب و هوایی در اواخر دهه ۸۰ و در طول دهه ۱۹۹۰ از سوی دانشمندان منتشر شد. چنین مفاهیمی از پوشش «متوازن» باعث ایجاد شک و تردید در مورد میزان، ماهیت و دامنه تغییرات آب و هوا و تأثیرات آن بر زندگی انسان می‌شود. در نتیجه تصویری که در مورد اثرات منفی استفاده از سوخت‌های فسیلی بر تغییرات آب و هوایی در ایالات متحده آمریکا وجود داشت، از ۷۱ درصد در سال ۲۰۰۷ به ۴۴ درصد در سال ۲۰۱۱ کاهش یافته است.^۲ این موضوع در ایالات متحده به شدت تک‌قطبی شده است، به طوری که اکثریت دموکرات‌ها (۸۳٪)، کمی بیش از نیمی از مستقل‌ها (۵۶٪) و از هر پنج جمهوری خواه تنها یک نفر (۲۲٪) معتقد است که گرمایش جهانی باید برای رئیس جمهور اولویت بسیار بالایی داشته باشد.^۳

نتیجه‌گیری

با توجه به سابقه نشست‌ها و کنوانسیون‌های زیست‌محیطی و در نهایت توافقنامه پاریس، به نظر می‌رسد حتی در صورت الزام آور بودن این توافقات، اگر کشورهای دارای تعهد، با چالش‌هایی همچون مشکلات اقتصادی روبه‌رو شوند؛ از راه‌های مختلف اقدام به تولید گازهای گلخانه‌ای می‌کنند و حتی در صورت اثبات توسط انجمن‌های محیط زیستی،

1. Neil T. Gavin, "Addressing Climate Change: A Media Perspective", *Environmental Politics*, Vol. 18, No. 5, (2009), at 765.

2. Naomi Klein, *This Changes Everything: Capitalism vs. the Climate* (London: Penguin Books, 2015) at 115.

3. Anthony Leiserowitz et al., "Changing Minds about Global Warming: Vicarious Experience Predicts Self-reported Opinion Change in the USA", *Climatic Change*, Vol. 173, No. 3-4, (2022), at 8.

دولت‌ها به توجیه اقدامات و دفاع از آن با بهانه‌های اقتصادی، اشتغال و یا بهانه‌های مدیریتی می‌پردازند. به همین دلیل به نظر می‌رسد در صورتی که در مورد اقدامات محیط زیست‌ستیزانه کشورهای مختلف که اغلب تحت نظر دولت و با حمایت دولت یا لاقابل‌مقابل چشمان دولت و توسط بخش خصوصی کشورها انجام می‌شود، با چارچوب جرم‌شناسانه مواجه نشوند، به طور قطع در آلودگی محیط زیستی و گرمایش جهانی، کار از کار خواهد گذشت و اقدامات دولت‌ها و تولید گازهای گلخانه‌ای توسط ایشان، کره خاکی را به سوی نابودی کامل پیش خواهد برد. در این پژوهش اشاره شد که ارتباط میان حفاظت بین‌المللی محیط زیست و نیاز به طبقه‌بندی نهادی جدید، ایجاد یک دیوان بین‌المللی را که انحصاراً به موضوع محیط زیست بپردازد، توجیه می‌کند.

دو تعهد بین‌المللی بسیار مهم در سال ۲۰۱۵ که موجب اختلافات زیست‌محیطی می‌شود، نیاز به اختصاص نوعی تخصص دیوان‌ها و دادگاه‌های محیط زیستی را فراهم می‌کند: دستور کار ۲۰۳۰ سازمان ملل متحد برای توسعه پایدار و موافقت‌نامه تغییرات آب و هوایی پاریس ۲۰۱۶، برخی از مسائل تغییرات آب و هوا و اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ راه خود را در دادگاه‌ها: از جمله دیوان‌ها و دادگاه‌های محیط زیستی پیدا کردند و نیاز به بررسی تخصصی این مسائل برای تشویق به ایجاد و بهبود این دادگاه‌ها انتظار می‌رود. تغییرات آب و هوایی حتی پیش از توافق‌نامه ۲۰۱۶ پاریس، موجب دعاوی و تصمیمات قضایی بسیاری بوده است. برای تشکیل یک دادگاه بین‌المللی محیط زیستی، دوره وجود دارد: از طریق یک معاهده بین‌المللی در داخل یا خارج از سیستم سازمان ملل متحد یا از طریق قطعنامه سازمان ملل. در این پژوهش همچنین اشاره شد که رسانه‌ها نقشی بسیار مهم در تبیین جرائم زیست‌محیطی دارند. چراکه وقتی در سطح بین‌الملل، تخریب محیط زیست و تولید گازهای گلخانه‌ای، به صورت جرم‌انگازانه مورد بررسی قرار گیرند، دولت‌ها مسئول خواهند بود و آنها سعی خواهند کرد از طریق رسانه‌ها، به توجیه مسئله در کشور و آگاه کردن مردم و بخش خصوصی از جرائم مربوط به آلودگی محیط زیست و تولید گاز گلخانه‌ای توسط کارخانجات و کارگاه‌ها بپردازد. باید در نظر داشت که تعهد دولت‌ها بدون جرم‌انگاری دخالت‌های بی‌جا در تغییر اقلیم امکان‌پذیر نخواهد بود؛ بنابراین علاوه

بر تعهدات دولت‌ها لازم است قوانین کیفری نیز متناسب با شرایط برای سرپیچی‌های احتمالی در نظر گرفته شود.

علاوه بر مسئله تغییر اقلیم، هزینه مبارزه با آن نیز می‌تواند در دعاوی حقوقی وارد شود؛ بنابراین لازم است هم جنبه‌های مالی و هم جنبه‌هایی را که ممکن است ارزش مبادلاتی نداشته باشد، تحت شمول قرار گیرد و در صورتی که نقض مسئولیت جبران اقدام زیان‌بار و مخرب علیه محیط زیست باید توسط دولت‌ها پیگیری گردد. هرچند لازم است هم بخش خصوصی و هم بخش دولتی، در رفتارهای زیست‌محیطی آسیب‌زننده به محیط زیست، زیر ذره‌بین قرار گرفته و کنترل شوند، اما در صورتی که دولت‌ها تعهد مشخصی در کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای برای نیل به اهداف مبارزه با تغییر اقلیم جهانی داشته باشند به‌خودی‌خود، بخش خصوصی نیز توسط دولت کنترل خواهد شد؛ بنابراین لازم است تا دولت‌ها تعهدات سختی در این زمینه بر عهده داشته باشند.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Meisam Norouzi

<https://orcid.org/0000-0001-7742-3480>

Pouya Berlian

<https://orcid.org/0000-0003-1143-4587>

Mehdi
Eskandari
Khoshgu

<https://orcid.org/0000-0002-1576-5327>

منابع

کتاب

- فیروزی، مهدی، حق بر محیط زیست، چاپ ۱ (تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۶).

مقاله‌ها

- امین منصور، جواد، «رابطه بین حقوق بشر و محیط زیست از منظر جامعه بین‌المللی»، فصلنامه سیاست خارجی، شماره ۳، (۱۳۹۴).
- پورهاشمی، سید عباس، سبحانی نیا، مجتبی و حسینی آزاد، سید علی، «تحلیل ماهیت تعهدات دولت‌ها در توافقنامه پاریس ۲۰۱۵ درباره تغییرات اقلیمی»، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۱۱، (۱۴۰۰).
- جامه بزرگ، مریم؛ پورنوری، منصور؛ پورهاشمی، سید عباس و هرمیداس باوند، داود، «مؤلفه‌ها و چالش‌های تدوین شاخص‌های جرم زیست‌محیطی تحت عنوان جرم بین‌المللی»، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۴، (۱۳۹۸).
- جنگ‌آور، حسن؛ نورالهی، یونس و یوسفی، حسین، «بررسی امکان‌پذیری تحقق اهداف کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای از طریق تولید برق از منابع تجدیدپذیر در ایران»، انرژی‌های تجدیدپذیر و نو، شماره ۲، (۱۳۹۸).
- حاج‌زاده، هادی، «تحلیلی بر الزامات حقوقی مقابله با تغییرات اقلیمی از منظر معاهدات بین‌المللی و قوانین داخلی»، پژوهش‌های تغییرات آب و هوایی، شماره ۲، (۱۳۹۹).
- حکیمیان، علی محمد و جاویر، حسین و هوشمند فیروزآبادی، حسین و نقدیان، حسن، «امکان‌سنجی استفاده از قاعده احترام به‌عنوان مبنای ضمان ناشی از صدمه به محیط زیست»، مجله‌ی تعالی حقوق، سال دوازدهم، شماره ۱، (۱۴۰۰).
- خدیوی سهرابی، تورج؛ اشرافی، داریوش و عبدالهی، محسن، «بررسی میزان تأثیرگذاری الزامات حقوقی بین‌المللی مرتبط با کنوانسیون مبارزه با تغییرات اقلیمی در عملکرد کشورها»، فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، شماره ۴، (۱۳۹۹).
- خورسندیان، محمدعلی و طاهری، یاشار، «نقش اشخاص حقوق خصوصی در الزامات و تعهدات زیست‌محیطی دولت‌ها در پرتو حقوق بین‌الملل محیط زیست»، مجله‌ی تعالی حقوق، شماره ۴، (۱۴۰۰).
- خوش‌منش، بهنوش؛ پورهاشمی، سید عباس؛ سلطانی، محمد و هرمیداس باوند، داوود، «بررسی پیامدهای تغییر اقلیم از دیدگاه حقوق بشر»، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۴، (۱۳۹۴).

- مشهدی، علی و رستگار، آزاده، «تغییرات آب و هوایی، حقوق بشر و لزوم تأسیس دیوان بین‌المللی محیط زیست»، فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر رضا، شماره ۳۵، (۱۳۹۷).

References

Book

- Davoudi, S. et al., *The Routledge Companion to Environmental Planning*, (New York: Routledge, 2019).
- Hulme, Mike, *Why We Disagree about Climate Change: Understanding Controversy, Inaction and Opportunity* (Cambridge University Press, 2009).
- “Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)”, *The Scientific Basis. Contribution of Working Group I to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (New York: Cambridge University Press, 2007).
- Klein, Naomi, *This Changes Everything: Capitalism Vs. the Climate* (London: Penguin Books, 2015).
- McNatt, Marisa B. et al., “Anthropocene Communications: Cultural Politics and Media Representations of Climate Change”, S. Davoudi, R. Cowell, I. White, & H. Blanco (Eds.), *The Routledge Companion to Environmental Planning* (New York: Routledge, 2019).
- Thussu, Daya Kishan, *News as Entertainment: The Rise of Global Infotainment* (London: Sage, 2007).

Articles

- Berndes, Goran et al., "Forest Biomass, Carbon Neutrality and Climate Change Mitigation", *From Science to Policy*, Vol. 3, No. 28, (2016). <https://org/10.36333/fs03>.
- Boiral, Olivier et al., "Adoption and Outcomes of ISO 14001: A Systematic Review", *International Journal of Management Reviews*, Vol. 20, No. 2, (2018). <https://org/10.1111/ijmr.12139>.
- Brisman, Avi & South, Nigel, "Green Criminology, Zemiology, and Comparative and Inter-relational Justice in the Anthropocene Era", *Zemiology*, Vol. 1, No. 1, (2018). https://org/10.1007/978-3-319-76312-5_11.
- Brisman, Avi, "Of Theory and Meaning in Green Criminology", *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, Vol. 3, No. 2, (2014). <https://org/10.5204/ijcjsd.v3i2.173>.
- Cifci, EREN & Oliver, Matthew E, "Reassessing the Links between GHG Emissions, Economic Growth, and the UNFCCC: A Difference-in-Differences Approach", *Sustainability*, Vol. 10, No. 2, (2018), <https://org/10.3390/su10020334>.
- Cifuentes-Faura, Javier, "European Union Policies and Their Role in Combating Climate Change over the Years", *Air Quality, Atmosphere & Health*, Vol. 15, No. 8, (2022). <https://org/10.1007/s11869-022-01156-5>.
- Cordero, Eugene C, Centeno, Diana & Marie Todd, Anne, "The Role of Climate Change Education on Individual Lifetime Carbon Emissions", *PLoS ONE*, Vol. 15, No. 2, (2020), <https://org/10.1371/journal.pone.0206266>.
- DOHA / LDC5 Climate Change, <https://press.un.org/en/2023/ga12497.doc.htm> (Last Visited: May 2023).

- Ekardt, Felix, Wieding, Jutta & Zorn, Anika, “Paris Agreement, Precautionary Principle and Human Rights: Zero Emissions in Two Decades?”, *Sustainability*, Vol. 10, No. 8, (2018). <https://org/10.3390/su10082812>.
- Gavin, Neil T, “Addressing Climate Change:a Media Perspective”, *Environmental Politics*, Vol. 18, No. 5, (2009). [https:// org/10.1080/09644010903157081](https://org/10.1080/09644010903157081).
- Gomera, Antonio, et al., “Combining Management, Education and Participation for the Transformation of Universities towards Sustainability: The Trébol Programme”, *Sustainability*, Vol. 13, No. 11, (2021). <https://org/10.3390/su13115959>.
- Gupta, Joyeeta & Arts, Karin, “Achieving the 1.5 °C objective: Just implementation through a right to (sustainable) Development Approach”, *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, Vol. 18, No. 1, (2018). <https://org/10.1007/s10784-017-9376-7>.
- Gu, Yifan et al., “Quantification of Interlinked Environmental Footprints on a Sustainable University Campus: A Nexus Analysis Perspective”, *Applied Energy*, Vol. 246, No. C, (2019). [https:// org/10.1016/ j.apenergy.2019.04.015](https://org/10.1016/j.apenergy.2019.04.015).
- Johnstone, Leanne, “The Construction of Environmental Performance in ISO 14001-Certified SMEs”, *Journal of Cleaner Production*, Vol. 263, No. 1, (2020), <https://org/10.1016/j.jclepro.2020.121559>.
- Klingelhöfer, Doris et al., “Climate Change: Does International Research Fulfill Global Demands and Necessities?”, *Environmental Sciences Europe*, Vol. 32, No. 137, (2020), <https://org/10.1186/s12302-020-00419-1>.
- Lehmen, Alessandra, “The Case for the Creation of an International Environmental Court: Non-State Actors and International Environmental Dispute Resolution”, *Colorado Natural Resources, Energy & Environmental Law Review*, Vol. 26, No. 2, (2015).
- Leiserowitz, Anthony et al., “Politics & Global Warming”, *Beliefs & Attitudes, Behaviors & Actions and Policy & Politics*, Vol. 1, No. 1, (2020), <https://org/10.1007/s10584-022-03397>.

- Lynch, J. Michael, "The Greening of Criminology: A Perspective on the 1990s", *The Critical Criminologist*, Vol. 2, No. 3, (1990). [https:// org/ 10.4324/9781315093390-7](https://org/10.4324/9781315093390-7).
- Morine, Anne & Patino, Lorena, "Climate Change, Well- Being and Human Rights", *PRI Project Sustainable Development*, Vol. 1, No. 10, (2010).
- Pathak, H. & Wassmann, R, "Introducing Greenhouse Gas Mitigation as a Development Objective in Rice-based Sgriculture: I. Generation of Technical Coefficients", *Agriculture System*, Vol. 94, No. 3, (2007). <https://org/10.1016/j.agry.2006.11.015>.
- Pouikli, Kleoniki, "Editorial: A Short History of the Climate Change Litigation Boom Across Europe", *ERA Forum*, Vol. 22, No. 3, (2021). <https://org/10.1007/s12027-022-00700-1>.
- Rabaey, Korneel & Ragauskas, Arthur J, "Editorial Overview: Energy Biotechnology", *Current Opinion Biotechnology*, Vol. 27, No. v, (2014). <https://org/10.1016/j.copbio.2014.04.001>.
- Revkin, Andrew C, "News Coverage of Coal's Link to Global Warming, in 1912", *The New York Times*, (2016), <https:// archive. nytimes. com/ dotearth. blogs.nytimes.com/2016/10/21/coals-link-to-global-warming-explained-in-1912/>, April 2023.
- Robinson, Oliver J. et al., "Towards a Universal Carbon Footprint Standard: A Case Study of Carbon Management at Universities", *Journal of Cleaner Production*, Vol. 172, No. 3, (2018).
- Sangomla, Akshit, "2022 May Continue the Trend of World's Warmest Years: UK Met Office", *Global Temperature*, (2022).
- Shahbazi, Aramesh & Pouya Berelian, "U.S. Unilateralism in Realm of International Environmental Law", *Multilateralism Studies*, Vol. 1, No. 1, (2020).
- Stoddard, Isak et al., "Three Decades of Climate Mitigation: Why Havent We Bent the Global Emissions Curve?", *Annual Review of Environment and Resources*, Vol. 46, No. 2, (2021).

- Tenwick, J, “NGOs Win Historic Victory against French State for Failing to Tackle Climate Change”, Oxfam International, Vol. 1, No. 2, (2021), <https://org/10.1007/s12027-022-00700-1>.
- Trumpp, C., Endrikat, J., Zopf, C. & Guenther, E, “Definition, Conceptualization, and Measurement of Corporate Environmental Performance: A Critical Examination of a Multidimensional Construct”, Journal of Business Ethics, Vol. 126, No. 2, (2015). <https://org/10.1007/s10551-013-1931-8>.
- Twyman-Ghoshal, Anamika, Patten, Emma & Ciaramella, Elena, “Exploring Media Representations of the Nexus Between Climate Change and Crime in the United States”, Critical Criminology, Vol. 30, No. 1, (2022). <https://org/10.1007/s10612-022-09608-1>.
- White, Rob & Kramer, Ronald C, “Critical Criminology and the Struggle against Climate Change Ecocide”, Critical Criminology, Vol. 23, No. 4, (2015). <https://org/10.1007/s10612-015-9292-5>.
- Xie, Shuangyu & Hayase, Kohji, “Corporate Environmental Performance Evaluation: A Measurement Model and a New Concept”, Business Strategy and the Environment, Vol. 16, No. 2, (2007), <https://org/10.1002/bse.493>.
- Yue, Xi-Liu & Gao, Qing-Xian, “Contributions of Natural Systems and Human Activity to Greenhouse Gas Emissions”, Advances in Climate Change Research, Vol. 9, No. 4, (2018), [https:// org/ 10.1016/j.accre.2018.12.003](https://org/10.1016/j.accre.2018.12.003).

In Persian

Book

- Firouzi, Mahdi, *The Right to the Environmen* (Tehran: Academic Jihad Organization (University Jihad), 2007).

Articles

- Hajzadeh, Hadi, “Analyze of the Legal Obligations against Climate Change from the Perspective of International Treaties and Internal Law”, Journal of Climate Change Research, Vol. 1, No. 2, (2020).
- Hakimian, Alimohammad et al., “Feasibility Study of Using the Rule of Respect as a Basis for Liability Caused by Damage to the Environment”, Journal of Culmination of Law, Vol.7, No. 1, (2021).
- Jambozorg, Maryam, Pournouri, Mansour & Poorhashemi, Seyed Abbas, “Components and Challenges in Codification of Environmental Crime Indices as an International Crime”, Journal of Environmental Science and Technology (JEST), Vol. 21, No. 4, (2019).
- Jangavar, Hassan, Noorollahi, Younes & Yousefi, Hossein, “Investigate the Feasibility of Realizing the Goals of Reducing Greenhouse Gas Emissions by Generating Electricity from Renewable Sources in Iran”, Journal of Renewable and New Energy, Vol. 6, No. 2, (2019),
- Khadivi Sohrabi, Touraj, Ashrafi & Dariush Abdollahi, Mohsen, “Assessing the Effectiveness of International Legal Requirements Related to the Convention against Climate Change in the Performance of Countries”, Vol. 10, No. 4, (2021).
- Khorsandian, Mohammad Ali & Taheri, Yashar, “The Role of Private Law Entities in the Environmental Requirements and Obligations of Governments in The Light of International Environmental Law”, Journal of Culmination of Law, Vol. 7, No. 4, (2022).
- Khoshmanesh Zadeh, Behnoush, et al., “Analyzing the Impacts of Climate Change on Human Rights”, Vol. 17, No. 4, (2016).
- Mansour, Javad Amin, “Human Rights - Environment Nexus from an International Society Perspective”, Journal of Foreign Policy, Vol. 29, No. 3, (2015).

- Mashhadi, Ali & Rastegar, Azade, "Climate Change, Human Rights and the Need to Establish the International Court of the Environmet", International and Political Research Quarterly, Vol. 35, (2018).
- Poorhashemi, Seyed-Abbas, Sobhaninia, Mojtaba & Hosseini Azad, Seyed Ali, "Analyzing the Nature of States Obligations in the Paris Agreement 2015 on Climate Change", Journal of Environmental Science and Technology (JEST), Vol. 23, No. 11, (2022).

استناد به این مقاله: نوروزی، میثم و همکاران، «رویکرد حقوق بین الملل در خصوص تعهدات دولت ها در کاهش تولید گازهای گلخانه ای برای نیل به اهداف مبارزه با تغییر اقلیم جهانی»، پژوهش حقوق عمومی، ۲۶(۸۳)، (۱۴۰۳)، ۱۳۷-۱۷۴.

Doi: 10.22054/QJPL.2024.73447.2900

The Quarterly Journal of Public Law Research is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License